

Svědomí

Každý zná tichá i hlasitá napomínající volání svědomí. Než něco nedovoleného učiníme, zaslechneme hlas svědomí, který mluví docela potichu, během činu je sotva slyšitelný, ale potom je tím pronikavější. Svědomí nám říká, že máme dělat dobré věci a zlé nedělat, a nepodplatitelně nás odsuzuje, když jsme nechtěli slyšet. V každém případě je to tehdy, když jsme nejednali stále proti svědomí.

Svědomí je rozhodující činitel pro „dobré a zlé“ v člověku. Je to jeho mravní vědomí. Člověk se tím jasně odlišuje od zvířete, které nemá svědomí. Pes může rozumět, že nemá honit kočku, a zkroušeně pobíhá, když jej přitom přichytíme – ale to není následek obtíženého svědomí. Pes se pravidelným cvičením (pomalu) naučil, co se jeho pánovi nelíbí; **vnitřní hlas**, který svědčí o správném a nesprávném, však nemá. K tomu nemá zvíře vědomí o Bohu, zatím co svědomí lidem ukazuje na to, že se jednou budou muset za své činy zodpovídat před vyšší mocí.

Odkud svědomí přichází?

Odkud má člověk své svědomí? Před pádem do hříchu člověk nic nevěděl o nějakém svědomí. Byl ve stavu nevinnosti a nemohl rozeznávat mezi dobrým a zlým (1. M. 3,5). Poté co Adam a Eva zhřešili, vypadala věc jinak: Styděli se, že jsou nazí, a skryli se před Bohem. Byl tu najednou vnitřní hlas, který jim jasně ukázal, že takoví, jací od přirozenosti jsou, nemohou před Bohem obstát. Nyní věděli, co je dobré a zlé (1. M. 3,22).

Slovo svědomí se sice v uvedených verších z 1. Mojžíšovy 3 (stejně jako v celém Starém zákoně) nevyskytuje, ale věc samu lze nalézt. Tak ve 2. Samuelově 24,10 čteme: „*Potom padlo to těžce na srdce Davidovi, když již sečtl lid.*“ Slovem „srdce“ by na tomto místě mohlo být míněno svědomí.

Jak funguje svědomí?

V Novém zákoně se v protikladu ke Starému zákonu setkáváme se slovem svědomí častěji. Mezi jiným se dozvídáme, že našemu svědomí může být něco známé (2. Kor. 5,11), že usuzuje (1. Kor. 10,29) a vydává svědectví (Řím. 2,15; Řím. 9,1; 2. Kor. 1,12).

Svědomí, které svědčí pro anebo proti nám, ovšem nemůže dát sílu ke zvolení správné cesty – jen upozorňuje na dobré a především na zlé. To je velká funkce svědomí, kterou každý zná ze zkušenosti. I když svědomí

u každého funguje podle stejných zásad, tu jsou úsudky svědomí přece velmi rozdílné. V čem to spočívá? Pochází to odtud, že svědomí je v průběhu doby utvářeno mnoha vlivy. A tyto vlivy jsou u každého člověka rozdílné.

Člověk, jenž průběžně dostává měřítko hodnot, která stojí v protikladu k Bibli, může nakonec dokonce považovat dobré za zlé a zlé za dobré (Iz. 5,20).

Já na tom nevidím nic špatného!

Byl krásný, teplý letní den a Iris měla požitek z toho, že může být na terase s Marlis. Marlis byla sice o mnoho starší než šestnáctiletá Iris, ale Marko a Marlis Hartmanovi se mnoho starali o mladé ve shromáždění v místě, kde bydleli. Iris chodila cestou ze školy kolem domu Hartmanových, a tu a tam k nim prostě „nakoukla“. S Marlis, bývalou učitelkou, bylo možné mluvit i o mnoha školních problémech. Anebo využila příležitosti prostě si popovídat.

I dnes Marlis a Iris mluvily při chutné kávě o „tom a onom“ a mnoho se smály. Avšak pak se zdálo, že rozhovor vzal obrat, který byl pro Iris trochu nepříjemný. Marlis měla zjevně „nos“ na takové případy. Ale nebylo možné mít ji to za zlé. Když Marlis řekla: „Víš, Iris, tvoje oblečení při posledním setkání mládeže...“, tu Iris už věděla, co přijde. „Na tom já nevidím nic špatného, Marlis. Tak to právě je. Tak přece chodí všechny. Přece jen proto, že jsem křesťanka, nemusím chodit jako z minulého století. Smíme se přece také trochu vkusně a atraktivně obléci, nebo ne?“

„Ano, Iris, to smíš a nikdo od tebe nebude očekávat, že se budeš oblékat jako ve středověku. Ale když je tvá sukně příliš krátká a ty, když se nakloníš dopředu, abys vzala ze stolu skleničku, dovolíš chlapcům pohled, který už není OK, pak to má už něco společného s tvým křesťanstvím.“ – Že se Marlis vždycky musí tak jasně vyjadřovat. Iris už nebyla tak docela přesvědčena o své obhajobě. „Když se chlapci nedovedou vyrovnat s tím, že vidí hezké děvče, pak to přece není můj problém.“ – „O tom si můžeme hned ještě pohovořit, ale nejprve něco jiného, Iris: Skutečnost, že ty na tom nevidíš nic špatného, že tedy tvé svědomí je ‚klidné‘, nemůže pro tebe jako křesťanku mít poslední slovo. Naším vůdcem není svědomí, nýbrž Boží slovo. A tam už také je něco napsáno o oblečení.“ – „Ano, já vím, o slušném a tak. Ale cítění se přece také v průběhu let mění.“ – „Jistě, ve společnosti existuje kulturní proměna. Ale když promě-

na je negativní a proti Božímu slovu, pak pro nás Bible zůstává směřodatnou. Měla bys myslet na to, Iris, jaké ‚signály‘ vysíláš. Když svým vystupování u chlapců vyvoláváš nečisté myšlenky, nemůžeš se vymlouvat, že se tě to netýká a že je to jejich problém.“

... Když Iris šla toho odpoledne domů, nebyla si už tak jistá, zda „já na tom nevidím nic špatného!“ je dobrý postoj. Proč musí všechno být táák těžké. Ale byla vděčná, že v jejím životě je Marlis. Přes všechno – anebo právě proto.

Jak zacházíme se svědomím?

to nás přivádí k důležité otázce, jak se svým svědomím zacházíme. Jaké priority dáváme svědomí? Jak reagujeme na protesty svědomí? Jak podporujeme své svědomí, aby dobře fungovalo?

a) **Svědomí by se nemělo stát vůdcem.**

Svědomí není naprostým a nenapadnutelným měřítkem pro život věřícího. V 1. Korintským 4,4 Pavel říká: „*Nebo ač do sebe nic nevím, však ne skrze to jsem spravedlivý.*“ Nejsme tedy oprávněni říkat, že je vše v pořádku, když naše svědomí mlčí. Neboť by se mohlo stát, že svědomí je zformováno mnoha špatnými vlivy, a proto neukazuje odchylku od Boží normy.

Svědomí funguje správně jen tehdy, když je utvářeno Božím slovem. Proto musíme svědomí stále ostřit podle něho. Svědomí samo nemůže být naším vůdcem a měřítkem. Tato role náleží Bibli!

b) **Svědomí nesmí být ignorováno**

Ačkoli svědomí nemůže být naším vůdcem, nesmíme napomenutí svědomí nikterak ignorovat. To by bylo velmi nebezpečné! Když už máme dbát na kontrolní světla svého auta, tu tím více na své svědomí, tento Bohem daný varovný systém duše.

Každý hřích oslabuje svědomí. Ten, kdo ustavičně jedná proti svému svědomí, je činí necitlivým a otupělým. Na konci takového vývoje se stane, že člověk od sebe zavrhne dobré svědomí a pokud se týká víry, ztroskotá (1. Tim. 1,19).

Proto naslouchejme svému svědomí a jednejme podle toho (Řím. 13,7).

To nemáš zapuzovat...

Jan vyhledal svého vedoucího mládeže Marka. Potřebuje pro své rozhodnutí duchovní radu. Tak sedí nyní v Markově kanceláři mezi počítačem a regály, plnými knih a pořadačů, ve starém, odřeném koženém křesle. „Tohle křeslo, Jene, sice už není nejnovější, ale je to mé zamilované místo, kde čtu. Od toho bych se nerad odloučil. Avšak nejsme tu spolu proto, abychom rozmlouvali o nábytku pro sedění. Co je, Jene? Kde nás tlačí bota?“

„Ach, nevím správně, co bych měl udělat. Příští týden o podzimních prázdninách si chceme – několik chlapců ze třídy – vyjet na výlet na kolech. S přenocováním, stany a tak dál. Je to opravdu super plán, bude přitom určitě velká zábava!“ – „Ano, to ti věřím. Ale tady přece v tvé zprávě něco chybí, Jene. Přece jsi ke mně nepřišel, aby ses mne zeptal, jaké kolo si máš na výlet vzít, nebo snad ano?“

„Uhodl jsi to, Marku. Mám v té věci trochu nedobrá pocit. Můj „vnitřní hlas“ se přitom hlásí ke slovu.“ – „A co je důvodem pro takový nedobrá pocit? Anebo jinak řečeno: co říká tvůj „vnitřní hlas?“ – „No, někteří chlapci jsou známí tím, že se dovedou napít alkoholu. Nejsem si jist tím, zda si také na výlet nevezmou své láhve. A u dvou si jsem téměř jist, že berou i drogy. To vrhá na všechno takové problematické světlo.“

„A protože znají tvůj postoj, budou se tě při takové příležitosti, kdy jsi jim téměř zcela vydán, pokoušet do toho zatahnout. Tak by se mohla celá akce docela špatně vyvinout. Tvé svědomí tě před tím právem varuje. A ty bys neměl zapuzovat hlas svého svědomí. Jestliže při takové věci nejsi klidný a tvé svědomí se stále hlásí, pak od toho raději dej ruce pryč. Ale ta myšlenka s výletem na kolech není vůbec špatná. Možná že bychom měli někdy něco takového s chlapci podniknout.“ – „To by bylo skutečně super, Marku.“

Když šel Jan domů, cítil poprvé vnitřní klid v té věci. Byl rád, že poslechl hlas svého svědomí. Nyní chce intenzivně prosit o sílu, aby také vůči svým kamarádům zůstal pevný.

c) Svědomí by nás nemělo zotročovat

Svědomí tedy nesmí být ignorováno. Nemělo by nás ale ani zotročovat tím, že bude reagovat přehnaně citlivě a trestat nás příliš ostře. Pak kvůli výčitkám vůči sobě ztrácíme radost v Pánu, a pokud možno už nic neděláme, protože máme strach, že něco uděláme špatně.

Co je třeba dělat, když pozoruji, že se na mne svědomí obrací s přehnanými požadavky a působí mi skutečná muka?

Předně je důležité myslet na to, že Bůh vidí postoj našeho srdce. Myšlenka, která v nás bezděčně vyvstane, nebo ne zcela podařená formulace, která přejde přes naše rty, nemusí mít za následek zármutek, táhnoucí se celé hodiny. Apoštol Jan píše, že „odsuzuje-li nás srdce naše (svědomí je přece funkcí srdce!), Bůh je větší nežli naše srdce a zná všechno“ (1. Jana 3,20 – přel.). Bůh ví všechno, vidí naše srdce a ví, jak to miníme. Myslet na to velmi pomůže právě citlivým lidem; samozřejmě by to ale nemělo být nějakou poduškou pro lhostejného člověka.

Za druhé: Svědomí nám nesmí jen vyčítat nepravost, nýbrž má také svědčit o tom, co Bůh působil. Je to kontrolní nástroj pro **zlé i dobré**. Pavlovo svědomí vydávalo svědectví o tom, že šel svou cestou v prostotě a čistotě (2. Kor. 1,12). Když mne mé svědomí jen trápí, neplní svou celou funkci. I zde opět platí: Aby byla zaručena plná působnost svědomí, je potřebné ustavičně nové nasměrování pomocí Božího slova.

Různé stavy svědomí

Nový zákon mluví o různých stavech, v nichž se svědomí může nalézat:

- **Očištěné svědomí**

Očištěné svědomí je svědomí, které bylo očištěno Kristovou krví (Židům 9,14). Hříšník nepotřebuje uklidnění, nýbrž očištění svého svědomí. Každý věřící má očištěné svědomí; nejde zde o praxi života.

- **Dokonalé svědomí**

Dokonalé nebo dokončené svědomí není získáno náboženskými skutky, nýbrž vírou v dílo Pána Ježíše. Tímto způsobem je svědomí očištěno od mrtvých skutků a člověk je schopen Bohu skutečně sloužit (Židům 9,9.14). Věřící už nemá svědomí z hříchů (Židům 10,2), tj. jeho svědomí už nepřipomíná, že věc s Bohem není v pořádku. To je dokonalé svědomí! I to je zásadní a nikoli praktická záležitost.

- **Dobré svědomí**

Mít dobré svědomí je důležité. Pavel píše, že konečným cílem křesťanského přikázání je: láska z čistého srdce, dobrého svědomí a nepokrytecké víry (1. Tim. 1,5). Mnoho míst mluví o dobrém svědomí (Sk. 23,1; 1. Tim. 1,19; Žid. 13,18; 1. Petra 3,16). Dobré svědomí má ten, kdo nejedná proti

svému svědomí. Dobré svědomí dává spokojenost. „Dobré svědomí je měkká poduška“ říká právem přísloví (asi německé).

- **Čisté svědomí**

O čistém svědomí mluví apoštol Pavel dvakrát (1. Tim. 3,9 a 2. Tim. 1,3). Svědomí je tehdy čisté, když nebylo v praktickém životě poskvrněno. Je úzce příbuzné s dobrým svědomím.

- **Slabé svědomí**

Slabé svědomí je poskvrněno věcmi, které samy o sobě nejsou hříšné (1. Kor. 8,7.10.12). Je velmi snadno zranitelné a přináší s sebou výčitky a podrážděnost.

- **Poskvrněné svědomí**

Poskvrněné svědomí je znečištěno hříchem. Tak tomu je zásadně u nevěřících lidí, ale může se žet vyskytovat i u věřících (Tit. 1,15; 1. Kor. 8,7).

- **Zlé svědomí**

Zlé svědomí zatěžuje duše těch, kteří učinili něco zlého. Takový člověk má (v hloubi duše) strach z Božího soudu. Křesťané byli očištěni od zlého svědomí (Židům 10,22).

- **Zatvrzelé svědomí**

Zatvrzelé svědomí je tvrdé a necitlivé, protože dotýčný jednal vědomě a trvale proti Božímu slovu. V 1. Timoteovi 4,2 je řečeno, že svědomí bylo zatvrzeno jako rozpáleným železem. Svědomí je tedy tak tvrdé a pevné, jako kdyby byla část kůže skotu vypálena cejchem.

S čím je svědomí srovnáváno

Biblickými místy k různým stavům svědomí jsme získali celkový pohled na téma. Nyní bych chtěl některými přirovnáními prohloubit a znázornit to, co dosud bylo řečeno.

- Svědomí je jako **kostelní zvon**. Ve shonu jej lidé přeslechnou a málo na něj dbají. Když ale vše je v klidu, vypadá věc docela jinak. Neměli bychom tedy ve svém životě trpět tolik „rámusu“, abychom mohli lépe slyšet hlas svědomí.

Nevím?

U Hartmanů zvoní telefon. Marlis bere sluchátko. „Haló, Marlis, tady je Daniela.“ – „Nazdar Danielo, jsem ráda, že tě slyším. Co máš na srdci?“ Přitom si Marlis už mohla myslet, o co Daniele jde. „Marlis, pověz mi upřímně: Skutečně už nemohu zahynout?“ – „No, povídej, co se stalo?“

Před půl rokem se čtrnáctiletá Daniela na prázdninách s věřícími obrátila. Marlis byla u toho a neměla žádnou pochybnost o opravdovosti tohoto obrácení. I její život svědčil o tom, že by se ráda líbila Pánu Ježíši. Měla jemné svědomí pro to, co se pro křesťana nehodí, a byla vše jiné než povrchní. Ale někdy ji to citlivé, zčásti přecitlivělé svědomí působilo trápení. Tak i teď. „Sestra mne včera zase velmi rozzlobila a přede všemi mne úplně zahanbila.“ – „Aha,“ pomyslela si Marlis, „je to planý poplach“. Tak zcela neznámé jí to nepřípadlo. Daniela, pokračovala: „Pak jsem jí řekla, že je ‚stará koza‘ a v té chvíli jsem ji v srdci také chvíli opravdu nenáviděla. Později jsem to vyznala Pánu Ježíši a své sestře jsem se také omluvila. Ona potom řekla, že to je zase o.k. Ale zda mi skutečně odpustila? A myslíš si, Marlis, že Pán Ježíš mne zase přijme? Pán Ježíš přece řekl: Každý, kdo nenávidí svého bratra, je vrah lidí, a vy víte, že žádný vrah nemá v sobě zůstávající věčný život.“

Marlis si musela v duchu povzdechnout. Jaká je to škoda, že takové vzácné děvče má takové vnitřní trápení se svým svědomím. „Milá Danielo, vzpomínáš si ještě na své obrácení? Tehdy jsem ti přečetla několik míst z Bible, která jasně ukazují, že Pán Ježíš nám naše hříchy odpustí, když Mu je vyznáme – jednou provždy. A víš také ještě, co bylo na pohledu, který jsem ti napsala z dovolené?“ – „Ano, ten pohled mám ještě pověšený nad svou postelí. Je na něm: *„Na hříchy jejich i na nepravosti jejich nikoli nevzpomenu více.“* (Židům 10,15)“ – „Ano tak to je. Nechceš tedy pevně důvěřovat těmto slovům Pána? Když jsi Mu vyznala své hříchy, pak je tvůj poměr k Pánu zase nezkalený. Jestliže tvá sestra přijala tvou omluvu, pak jí to věř a nepochybuj bezdůvodně. Danielo, Pán ti zase daruje tuto radost, když Ho prosíš. A pokud jde o místo v 1. Janově dopisu o vrahu lidí, o tom si jednou v klidu pohovoříme u šálku kávy. Neměla bys chuť se zítra u mne stavit?“

„Ach ano, ráda!“ – odpověděla Daniela. Už se necítila tak skleslá.

- Svědomí funguje jako **okno**, a ne jako žárovka: Vpouští světlo do duše, ale nevyrábí vlastní světlo. Okno naší duše musíme pravidelně čistit, aby světlo Božího slova mohlo svítit dovnitř.
- Svědomí je jako **soudce**. Soudce se opírá o stávající zákony a nedává žádné nové. Tak jedná svědomí na základě dosavadních směrnic a nedefinuje žádné vlastní. Svědomí může správně usuzovat jen tehdy, když „zná“ směrnice a předpisy Božího slova a používá je.
- Svědomí je jako **náramkové hodiny**. Ty musí být stále nastavovány podle spolehlivého měřítka – například podle velmi přesných atomových hodin. Měřítkem pro svědomí je Boží slovo, které bychom měli každý den číst.
- Svědomí je jako **hlídací pes**, když přede dveřmi táboří hřích. Když pes zaštěká, jeho vlastník bude na to reagovat. Podobným způsobem nasloucháme také svědomí, abychom neprožili nemilé překvapení. Pes ale musí být dobře vycvičen. Nesmí nahlas štěkat, když kolem letí motýl, a nesmí pohodlně zůstat ležet, když někdo drze leze přes plot. Stejně tak chtějme vycvičit své svědomí, aby se hlásilo při skutečném nebezpečí.
- Svědomí je jako **lovecký pes**, když došlo k hříchu. Lovecký pes s velkou vytrvalostí pronásleduje svou oběť; a tak nás „honí“ naše svědomí, když jsme zhřešili. Je dobré, když svou vinu ihned vyznáme a hbitě dáme věc do pořádku! Jestliže jsme to udělali, svědomí také nemá právo nám tuto věc dále předkládat.
- Svědomí je jako **váhy**, které musejí být cejchovány. Naše svědomí by se přitom nemělo podobat váze na dobytek, která malé váhy vůbec nezaznamená, nýbrž dopisní váze, která ihned reaguje. Potřebujeme jemné svědomí.

Pro náš křesťanský život je rozhodující, jak zacházíme se svým svědomím. Snažme se jít s dobrým svědomím. A své svědomí každý den „ostřeme“ pomocí Božího slova, aby správně fungovalo.

Gerrid Setzer, příběhy: M. Vogelsang, FMN 10/2010

ŠÍŘENÍ PÍSMÁ SVATÉHO
www.sirenipismasvateho.cz
2011